

Parshat Va'era – 5785 (nr. 197)

Samenvatting van de parsha

1e Aliya: Het jaar is 2448 en Moshe ging zonder succes de confrontatie met Farao aan. De situatie was erger geworden, niet beter, en Hasjem (Gd) verzekerde Moshe ervan dat de verlossing in feite op het punt stond te beginnen. Er worden de 4 verklaringen van verlossing vermeld waarvoor we de 4 bekens wijn hebben bij de Pesach Seder .

2e en 3e Aliyot: Moshe's Jichoes (lijn) is gevestigd. Hij is 80 jaar oud en Aaron is 83.

4e Aliya: Moshe verrichtte het wonder van de “staf die in een slang veranderde” en voerde de eerste en tweede plaag uit.

5e Aliya: Moshe voerde de derde plaag uit en waarschuwde Farao van tevoren voor de vierde.

6e Aliya: De vierde, vijfde en zesde plaag werden uitgevoerd, en Moshe waarschuwde Farao van tevoren met betrekking tot de zevende.

7e Aliya: De zevende plaag werd uitgevoerd en Farao “verhardt zijn hart” en weigerde de Joden te laten gaan.

Samenvatting van de haftara [Jechezkel 28:25 \(Asjkenazim\)](#)

Het thema van de Exodus is ,dat de Jood en de Egyptenaar G-ds absolute meesterschap over alle dingen erkennen. De aard van een slaaf/meester-relatie is dat de slaaf afhankelijk is van de meester en dat de meester zich eigenaar voelt van de slaaf. Ten tijde van de Exodus moest Farao vernederd worden, de Joden moesten bevrijd worden van hun afhankelijkheid van Egypte, en de Joden zouden hun trouw aan G-d moeten richten , en aan G-d alleen.

Egypte behield haar positie als grote wereldmacht tot in het tijdperk van de eerste Beet Hamikdasj (tempel). Het zou Babylon zijn die Egypte zou vernederen en haar positie zou ontnemen , als grote internationale macht.

Jechezkeel, de Navi , profeteerde de ondergang van Egypte rond het jaar 3332. Hij vergeleek Egypte met een groot zeemonster dat de zee domineerde. De visser ving het zeemonster, samen met alle andere vissen die zich aan het verslagen monster vastklampten, en sleepte ze de wildernis in om te rotten en voedsel te worden voor de dieren van het veld en de vogels in de lucht. Hetzelfde zou ook gebeuren met Egypte en de Bné Jisrael, die een onheilge alliantie met Egypte hadden gesloten tegen de macht van Babylon. Nevuchadnetsar zou uiteindelijk Egypte vernietigen, samen met Israël dat zich ter bescherming aan Egypte had vastgeklampt. Om de Jood werkelijk vrij te laten zijn van alle buitenlandse overheersing en onderdrukking zou hij zijn afhankelijkheid van Hasjem moeten accepteren , en van Hasjem alleen.

Verdwaald in Egypte

Onderhandelen over verlossing is geen eenvoudig proces. Je moet met twee verschillende partijen omgaan en twee verschillende boodschappen sturen naar de tegenpartijen. Eerst moet je spreken tot de onderdrukkers. Je moet veeleisend en standvastig zijn. Je mag geen zwakte of bereidheid tot compromissen tonen. Dan moet je de onderdrukten informeren. Dat zou gemakkelijk moeten zijn: op een zachte en kalmerende manier breng je zachtjes het nieuws dat ze op het punt staan bevrijd te worden. Ze zullen zich zeker verheugen bij de minste hint dat hun tijd eindelijk is gekomen. Daarom word ik getroffen door een vers in de portie van deze week dat Moshe opdraagt om precies dezelfde boodschap te sturen naar Farao en het Joodse volk, alsof Farao en de Joden één geest hadden en samenwerkten. Exodus 6:13 "Hasjem sprak tot Moshe en Ahron en gebod hun om te spreken tot de kinderen van Israël en tot Farao, de koning van Egypte, om de kinderen van Israël, Egypte te laten verlaten." Ik was altijd perplex door dit vers. Hoe is het mogelijk om de boodschap aan de Joden en Farao in één klap te omvatten? Hoe kun je de sterke eis aan Farao vergelijken met de zachte, vleierende boodschap die nodig is voor de Joden? Farao, die niet van bevrijding wil horen, moet gewaarschuwd en getuchtigd en zelfs geplaagd worden. De Joden zouden moeten springen bij de vermelding van verlossing! Waarom worden de twee dan gecombineerd in één vers en met één verklaring? Er zijn mensen die antwoorden dat de Joden in dit vers in feite verwijzen naar de Joodse opzichters die door Farao waren aangesteld als kapo's om hun broeders te onderdrukken. Zo is de vergelijking duidelijk gerechtvaardigd. Ik zou echter een meer homiletische uitleg willen geven:

Er is een prachtig verhaal over een arme boer die leefde onder het bewind van een ellendige poeretz (landeigenaar) in het middeleeuwse Europa. De slechte landeigenaar bood minimale huisvesting in ruil voor een groot deel van de winst van de boer. De boer en zijn vrouw werkten onder de zwaarste omstandigheden om hun gezin te onderhouden met een paar kippen die eieren legden en een koe die melk gaf. Uiteindelijk eiste de tijd zijn tol en werd ontbering de norm. De boer en zijn vrouw hadden hun bittere routine en hoopten nooit op beter. Op een dag kwam de boer behoorlijk overstuur terug van de markt. "Wat is er aan de hand?" riep zijn vrouw, "je ziet eruit alsof de ergste ramp is gebeurd." "Dat is het," zuchtte de angstige boer. "Ze zeggen op de markt dat de Moshiach komt. Hij zal ons allemaal meenemen naar het land Israël. Wat zal er met onze koe en onze kippen gebeuren? Waar zullen we wonen? Wie zal ons onderdak bieden? Oei! Wat zal er gebeuren?" Zijn vrouw, die doordrenkt was van geloof in de Almachtige, antwoordde kalm. "Maak je geen zorgen, mijn lieve man. De Goede Heer beschermt Zijn volk altijd. Hij redde ons van Farao in Egypte, Hij verlostte ons van de slechte Haman en heeft ons beschermd tegen harde decreten tijdens onze ballingschap. Zonder twijfel zal Hij ons ook beschermen tegen deze Moshiach!"

Hasjem begreep dat het Joodse volk 210 jaar lang in ballingschap zat. Ze hadden besloten om de slavernij te verdragen in plaats van deze op te geven. Moshe moest net zo krachtig zijn tegenover degenen die hij van plan was te verlossen als tegenover degenen die hen tot slaaf hadden gemaakt. Vaak komen we in het leven, of het nu uit vrije wil is of toevallig, in situaties terecht waarin we niet zouden moeten zijn. Naarmate de tijd verstrijkt, raken we echter gewend aan de situatie en wordt onze ergste vijand, de verandering. We moeten de farao in ieder van ons vertellen: "Laat mijn volk gaan!" Laten we niet doorgaan op het comfortabele pad, maar op het juiste pad gaan. Die boodschap moet met dezelfde kracht en intensiteit aan het slachtoffer in ons worden verteld als aan de zelfgenoegzame (die met zichzelf tevreden is). (R. Mordechai Kamenetski)

Rechtvaardigheid en genade

“En Elokim (G-d van Gerechtigheid) sprak tot Mozes, zeggende: Ik ben YHVH (G-d van Genade)” (6:2).

Het vers lijkt tegenstrijdig. Hoe kan de G-d van Gerechtigheid Zichzelf de G-d van Genade noemen ? Gerechtigheid lijkt streng en onverzettelijk. Genade lijkt toegankelijk en buigzaam.

De oude heidenen werden geconfronteerd met precies dat probleem. Hoe kon er gerechtigheid en genade naast elkaar bestaan in de wereld ? Ze concludeerden dat er meer dan één god moest zijn: goden die constant streden om de suprematie. De Egyptenaren in de tijd van Farao voorzagen het grote gevecht tussen Set, de god van gerechtigheid, en Horus, de god van genade.

G-d vertelt Moshe dat er maar één G-d is . Hij heeft beide eigenschappen en elk is constant aanwezig. Het is alleen ons gebrek aan perceptie dat moeite heeft om Rechtvaardigheid met Genade te verenigen. Dit concept vat de meest basale filosofie van het Jodendom samen. "Hoor, Israël! YHVH (de G-d van Genade), onze Elokim (de G-d van Gerechtigheid), G-d is Eén" (Devarim 6:4).

Het lijkt ons dat de grootste prestatie van G-d de schepping van het universum was, de vorming van natuurwetten en de bevolking ervan met vegetatie, dierlijk leven en rationele wezens. Toch neemt deze grote prestatie slechts een klein deel van de eerste parsha Bereishit, in beslag. Het overgrote deel van de Tora gaat over de wetten voor het Joodse volk in het bijzonder, en de moraal en ethiek voor de mensheid in het algemeen.

G-d's wetten zijn heel specifiek en allesomvattend. Vanaf het moment dat we wakker worden en Modeh Ani zeggen, totdat we in slaap vallen en de Shema reciteren, zijn de regels van de Tora van toepassing. De beloningen zijn groot. De straffen zijn angstaanjagend. Van de verbanning van Adam en Chava uit de Hof van Eden tot het verslinden door de aarde van Korach en zijn gemeente, zien we de gevolgen van het afwijken van G-ds wet.

Ten tijde van de Exodus had G-d de weinig benijdenswaardige taak om een volk van slaven te bevrijden en hen te vormen tot een gedisciplineerde vrije natie. G-d wist dat er tijden zouden komen dat ze zouden wankelen. De mensheid is in het algemeen onderhevig aan de zwakheden van menselijke zwakheid. Hoeveel te meer een volk dat honderden jaren lang werd misbruikt en verkeerd gebruikt. G-d wist dat ze met beide eigenschappen behandeld zouden moeten worden: Rechtvaardigheid en Genade. Ze moesten met Rechtvaardigheid behandeld worden, zodat ze het juiste gedrag zouden leren, en genade vanwege hun zwakheden.

Bij de G-ddelijke openbaring op de Sinai, verkondigde G-d deze twee aspecten van Zijn natuur aan de Kinderen van Israël. "Ik ben YHVH (Gd van Genade), uw Elokim (Gd van Gerechtigheid), een jaloerse G-d die de schuld van de ouders oplegt aan de kinderen tot in het derde en vierde geslacht. En (toch) toon Ik goedheid aan het duizendste geslacht aan hen die Mij liefhebben en Mijn geboden onderhouden" (20:5-6).

Tisha B'Av is de dag dat G-ds woede en gerechtigheid zich manifesteerde tegen het Joodse volk. Hij verwoestte Zijn Tempel. De heilige stad Jeruzalem werd tot as herleid. Zijn kinderen werden verbannen en verkocht als slaven. Toch zijn we hier, vandaag, en blijven we bestaan en gedijen we. Als het alleen een straf van gerechtigheid was geweest, zouden we hier vandaag niet zijn. We hebben Hem verlaten. Hij had ons moeten verlaten. Maar dat deed Hij niet. Op Tisha B'Av zitten we op de vloer van de synagoge en lezen we uit de woorden van de profeet Jirmiyahu: "Want Ik ben YHVH, doener van goedheid, gerechtigheid en rechtvaardigheid in het land" (Jirmiyahu 9:23).

In onze eigen families spelen we een G-d - achtige rol. Ook wij moeten onze Rechtvaardigheid temperen met Genade. Rechtvaardigheid en straf kunnen nooit worden opgelegd in een staat van woede. Zo'n straf zal de verkeerde boodschap overbrengen. Rechtvaardigheid kan alleen worden gediend als de straf wordt uitgevoerd in een staat van liefde.

Ik zag eens een klein kind de straat op rennen. Er raasde een auto voorbij. De bestuurder trapte op zijn rem en kwam piepend tot stilstand, een paar centimeter voor het kind. De moeder, die het hele incident vanaf de veranda had gezien, kwam naar haar kind toe rennen. Ze pakte haar kostbare kleintje op. Ze omhelsde hem innig; toen sloeg ze hem hard op zijn handen. Ze had tranen in haar ogen. Ze schreeuwde naar hem: "Ren nooit meer de straat op." Ze schudde hem hard. "Ren nooit, nooit meer de straat op. Ik hou van je, arme baby."

Dat was Gerechtigheid en Genade. (R. Jeff Kirshblum)

Wekker

"Maar Ik zal het hart van Farao verharden en Ik zal Mijn tekenen en Mijn wonderen in het land Egypte vermenigvuldigen." [Shemot 7:3]

Hasjem gaf Moshe de opdracht om naar de heerser van Egypte te gaan en de vrijlating van de Joden te eisen. Aan het begin echter informeerde G-d, Moshe dat Hij Farao niet zou toestaan om berouw te tonen, om de wonderbaarlijke wonderen te vergroten en de wereld duidelijk te laten zien dat Hij alleen de Schepper en de Heerser van het universum is. De voor de hand liggende vraag is: "Hoe kan iemand worden verhinderd om teshuva-berouw te doen?"

Staan de poorten van bekering niet open voor iedereen?

Het feit is dat G-d het oprechte berouw van zelfs de ergste zondaar zal accepteren. Er zijn echter twee soorten zondaars en de hemel behandelt elk type anders. Iemand die overtreedt, kan berouwvol bidden en de hulp van de hemel vragen in zijn pogingen om terug te keren naar G-d en zijn geboden te houden. Dagelijks in onze gebeden zoeken we allemaal naar dit grote geschenk van hemelse bijstand wanneer we zeggen Hashivenoe - "Breng ons terug, onze Vader, naar uw Tora; breng ons dichtbij, onze Koning, en laat ons met volmaakt berouw terugkeren tot U."

Er zijn echter anderen die een punt van slechtheid hebben bereikt en die geen gebruik hebben gemaakt van kansen om berouw te tonen en die gestraft worden door het verlies van de Hemelse hulp die beschikbaar is voor anderen. Deze mensen hebben de moeilijke taak om zichzelf te laten ontwaken tot berouw. Het is vergelijkbaar met het feit dat er van hen verwacht wordt dat ze elke dag vroeg wakker worden zonder wekker. Farao ontkende de macht en het bestaan van Hasjem en Zijn controle over alles wat er in zijn schepping gebeurt. Na vijf waarschuwingen - na 5 duidelijke tekenen van G-ds almacht - bleef de koppige ketter standvastig in zijn ontkenning. Hasjem vertelde Moshe toen om hem te gaan vertellen dat Ik zijn hart zal verharden. Ik roep de straf aan, van het verwijderen van de Hemelse hulp, in het teshuva-proces. De fout die Farao maakte, was dat hij zich niet realiseerde dat hoewel de deur gesloten was, deze niet op slot was.

Dit is dezelfde fout die Elisha (Acher) maakte. Deze grote wijze was de leraar van Rebbi Meir. Later in zijn leven verwierp hij de Tora en werd een zondaar. Hij hoorde ooit een hemelse stem roepen: "Keer terug naar mij, al mijn slechte kinderen, behalve Acher!" Hij nam ten onrechte aan dat zijn berouw nooit geaccepteerd kon worden. Hij realiseerde zich niet dat IEDEREEN terug kon keren naar G-d. Hij werd enkel gestraft, met het wegnemen van G-ds vriendelijke hulp, maar hij kon op eigen kracht terugkeer bereiken. Hij had geen wekker - hij moest zichzelf wakker maken!

Iedereen kan van Pharao en Elisha leren dat G-d onze terugkeer wil en Hij zal ons helpen dit te bereiken. Als we naar de top van het hek klimmen maar er niet overheen kunnen, zal Hij ons de lift geven die nodig is om aan de andere kant te komen. (R. Raymond Beyda)

Moshe's 'slechte' woordkeuze

De parsha begint met G-d die tegen Moshe Rabbenu [onze leraar] zegt : "Ik ben Hasjem . Ik verscheen aan de patriarchen met de naam Kel Shakai. De naam Hasjem heb ik echter niet aan hen bekendgemaakt" [Shemos 6:3]. De Medrash maakt een interessante opmerking: G-d betreurde het verlies van de onvervangbare patriarchen. "Vele malen heb ik mij aan de patriarchen geopenbaard met deze andere — minder intieme — vormen van mijn Naam, maar ze hebben Mij nooit in twijfel getrokken".

"Ik heb Avraham het hele land van Israël beloofd, maar toen hij geen plek kon vinden om zijn vrouw Sara te begraven totdat hij een hoge prijs voor een grafkelder had betaald, heeft hij nooit geklaagd of vragen aan mij gesteld."

"Ik zei tegen Jitzchak dat hij in dit land moest wonen, want ik zou het aan hem en zijn nakomelingen geven. Jitzchak kon de basisbehoefte aan water om te drinken niet vinden zonder ruzie te maken over putten met de herders van Gerar. Toch heeft hij nooit geklaagd of vragen aan mij gesteld."

"Ik heb Jakov het hele land beloofd. Jakov kon geen plek vinden om zijn tent op te zetten totdat hij een plek kocht van Shechem ben Chamor voor 100 Kesita. Toch heeft Jakov mij nooit ondervraagd."

"Maar jij hebt klachten. De situatie is verslechterd nadat ik je naar de farao heb gestuurd, en je protesteert en vraagt je af of ik weet wat ik doe."

We kunnen, ter verdediging van Moshe, betogen dat er een eenvoudig verschil is. Moshe Rabbenu, G-d verhoede, was geen ontevredene. Hij was geen klager — hij was een leider.

De patriarchen leden persoonlijke tegenslagen en teleurstellingen. In zulke situaties mag een persoon niet klagen. Een persoon moet het oordeel van G-d accepteren . Moshe zei daarentegen niet: "Het is zwaar voor mij". Moshe is de leider bij uitstek, de trouwe herder. Moshe's klacht en argumentatie is namens het volk. Zo'n klacht is legitiem. Dat is Moshe's taak. Hij wordt geacht de advocaat van het Joodse volk te zijn.

Wat is dan de aard van G-ds bezwaar met betrekking tot Moshe's gedrag? Toen Moshe — na de zonde van het Gouden Kalf — zei "schrap mij uit uw boek", maakte G-d immers geen bezwaar.

Toen Moshe opkwam voor de natie gedurende de hele periode van de woestijn, maakte G-d geen bezwaar. Dat was Moshe's taak. Hier echter, volgens de Medrash , maakte G-d bezwaar. Waarom?

Het antwoord is dat Moshe Rabbenu hier een slechte woordkeuze gebruikte — "Waarom hebt U kwaad (ha-REOSA) gedaan aan dit volk... Vanaf het moment dat ik bij Farao kwam... heeft hij (Farao) de situatie (hei-RA) voor deze natie verergerd" [Shemos 5:22-23]. Zeggen of impliceren dat G-d 'slecht' (RA) is geweest voor het volk, is ongepast. Dat was G-ds bezwaar.

G-d vertelt Moshe dat alles wat G-d doet, voor het goede is. Of we het nu begrijpen of niet, uiteindelijk doet G-d ALLES wat Hij doet, voor het goede dat eruit voortkomt.

Er zijn situaties in het leven waarin het extreem moeilijk is om te begrijpen hoe ze mogelijk goed kunnen zijn, zo niet bijna onmogelijk. Maar dat is de verantwoordelijkheid van een Jood. Dit is wat G-d tegen Moshe zegt . De patriarchen hebben nooit het woord 'slecht' (RA) gebruikt. Het kan moeilijk zijn geweest. Het kan een beproeving zijn geweest. Er zijn veel bijvoeglijke naamwoorden die gebruikt kunnen worden met betrekking tot situaties die door de G-ddelijke Voorzienigheid zijn veroorzaakt, maar niet 'slecht'.

Toen de patriarch Jakob naar de farao kwam en de farao Jakob naar zijn leeftijd vroeg, antwoordde Yaakov: "De dagen van mijn leven zijn ... weinig en slecht waren de jaren van mijn leven..." [Bereishis 47:9].

De Medrash zegt dat op het moment dat Jakob die woorden uitsprak, G-d tegen hem zei: "Ik heb je gered van Eisav en Lavan en ik heb je Dina en Josef teruggegeven - en nu klaag je, dat je jaren weinig en slecht zijn geweest? Je leven zal worden ingekort door het aantal woorden in je verklaring."

Maar de vraag moet gesteld worden — had Jakob niet gelijk? Het is waar dat hij gered werd en dat hij kinderen terugkreeg. Maar als de tsarot van Eisav er niet waren geweest, was er geen noodzaak geweest om gered te worden. Het is waar dat hij gered werd van Lavan — maar waarom had hij er twintig jaar van ergernis voor nodig?

Het antwoord is, nogmaals, dat Jakob's leven misschien bitter was — maar het was niet slecht. Voor elke gebeurtenis was er iets positiefs dat naar voren kwam. Het gevecht met Eisav ontwikkelde het vermogen van het Joodse volk om met Eisavs nakomelingen in toekomstige generaties om te gaan. Josef's aftocht naar Egypte plaveide uiteindelijk de weg voor de redding van de natie. Dit waren moeilijke, beproevende en zelfs onbegrijpelijke gebeurtenissen — maar ze waren niet "slecht". "Slecht" was een ongepast woord. We moeten dat geloof behouden en onthouden, dat we uiteindelijk het goede in alles zullen begrijpen. (R. Jissachar Frand)

Diepgaande perspectieven

Een van de beroemdste midrasjiem over de makat-dam - de plaag van bloed - is behoorlijk verbijsterend. Kijk eens naar het beeld: een Egyptenaar en een Jood drinken uit hetzelfde vat. Het gezicht van de Jood is sereen terwijl hij geniet van het frisse, koele water. Tegelijkertijd is het gezicht van de Egyptenaar verwrongen van walging terwijl dieprood bloed zijn lippen raakt. Hoe kan dat precies? Of de vloeistof is bloed of het is water! Hoe kunnen beide waar zijn? Evenzo merkt de Alshech Hakadosh zt"l op dat toen het Joodse volk op het droge, de Rode Zee overstak, de Egyptenaren verdronken. Nogmaals, hoe moeten we deze tegenstrijdige gebeurtenissen begrijpen die gelijktijdig plaatsvinden?

Rav Jerucham Leibovitz biedt in Da'at Tora een fundamenteel principe als antwoord op deze puzzel. We bekijken wonderen vanuit ons beperkte perspectief op de natuurlijke wereld en hoe deze functioneert. Daarom lijkt het ons onmogelijk dat twee verschillende werkelijkheden tegelijkertijd kunnen bestaan. Het is niet anders als we leren over kefitsat haderech. We vragen ons af, heeft het land gecontracteerd? Hebben de mensen gevlogen? We proberen de details in ons kader van de natuurwet in te passen met behulp van de middelen waarmee we onze fysieke wereld meten. Er is echter nog "een andere orde" die gebaseerd is op spiritualiteit met een geheel andere set regels. Als we dit eenmaal erkennen, hebben we geen vragen meer, omdat het ons bevattingsvermogen te boven gaat. (R. S. Smiles)

Shabat Shalom

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

(en je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden (משלי ה:טז) ויפוצו מעינותיך חוצה)